

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. IX. De partibus caussarum judicialium.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

ne convitiantur, & ita plerunque dicunt, tanquam ab iis qui deliberant utique dissentiant: ideoque objurgantibus similiores sunt, quam suadentibus. ¹ Hæc adolescentes sibi scripta sciant, ne aliter quam dicturi sint, exerceri velint & in desuescendis morentur. Cæterum cum advocari cœperint in consilia amicorum, dicere sententiam in senatu, suadere si quid consulet princeps, quod præceptis fortasse non credunt, usu docebuntur.

¹ Hæc adolescentes.] Hoc pertinet ad præceptum declamationis, quod & lib. 2. monuit, ut declamationes quam proxime veras causas imitentur, alioqui pravam fore exercitationem. Idem.

C A P. IX.

De partibus causarum judicialium.

Nunc de judiciali genere, quod est præcipue multiplex, ¹ sed officiis constat duobus, ¹ intentionis ac depulsionis. IJ
cujus partes, ut plurimis auctoribus placuit, quinque sunt, *proœmium, narratio, probatio, refutatio, peroratio*. His adjece-
runt quidam ² *partitionem, propositionem, excessum*: quarum
priorès duæ probationi succedunt. Nam proponere qui-
dem quæ sis probaturus, necesse est: sed & concludere.
Cur igitur si illa pars causæ est, non & hæc sit? ³ *Partitio*
vero dispositionis est species, ipsa *dispositio* pars rhetorices,
& per omnes materias totumque earum corpus æqualiter
fusa, sicut *inventio* & *elocutio*. Ideoque eam non orationis
totius partem unam esse credendum est, sed quæstionum
etiam

Genus judiciale quia est omnium difficillimum, majorem quoque postulat præceptorum rationem. itaque huic generi 4. sequentes libros deputat, sequiturque harum partium rationem in librorum ordine. nam libro quarto de exordio & narratione agit, quinto de confirmatione & confutatione, sexto de conclusione, septimo materiam hujus generis explicat, quæ in *stasis* est posita. Turneb.

¹ Intentionis ac dep.] Καταπόρευσις ἢ ἀποπόρευσις. Pithæus.

² Partitionem.] Quæ rectius dicitur dispositionis species. Idem.

³ Partitio vero dispos. est species.] Dispositio est optima collocatio rerum inventarum: cujus cum aliæ pleræque sunt species, tum ipsa quoque *partitio* est. nam cum in certâ membra rem totam partiatur, indicat quæ futura sit collocatio capitum in tota oratione. Turneb.

R. I Egressis

etiam singularum. Quæ nanque est quæstio, in qua non promittere possit orator quid primo, quid secundo, quid tertio sit loco dicturus? quod est proprium *partitionis*. Quam ergo ridiculum est, *quæstionem* quidem speciem esse probationis: *partitionem* autem, quæ sit species quæstionis, partem totius orationis vocari? ¹ *Egressio* vero, vel (quod usitatius esse cœpit) *excessus*, sive est extra causam, non potest esse pars causæ: sive est in causâ, adiutorium vel ornamentum partium est earum ex quibus egreditur. Nam si quicquid in causâ est, pars causæ vocabitur: cur non *argumentum*, *similitudo*, *locus communis*, *affectus*, *exempla*, partes vocentur? Tamen nec iis assentior qui detrahunt *refutationem*, tanquam probationi subiectam, ² ut Aristoteles. hæc enim est quæ constituat, illa quæ destruat. Hoc quoque idem aliquatenus novat, quod proœmio non *narrationem* subjungit, ³ sed *propositionem*. Verum id facit quia *propositio* genus, *narratio* species videtur: & hac non semper, illa vero semper & ubique credit opus esse. ⁴ Verum ex his quas constitui partibus, non ut quidque primum dicendum, ita primum cogitandum est: sed ante omnia intueri oportet,

¹ *Egressio vero.*] *Egressio* est duplex, altera quæ fit *amœnitatis causa*, & in plausibilem locum extra causam egreditur, quo genere frequenter Fabii tempore utebantur post narrationem: alia est quæ fit *commendationis*, *commiserationis*, *invidiæ causa*, eaque pertinet ad causam: ut Cicero sæpenumero narratis Verris criminibus egreditur ad amplificandum. Neutram autem orationis partem propriam esse à *remotione* ostendit. Nam si ad causam pertinet, *ornamentum* ejus est: si extra, jam non est pars. Idem.

² *Ut Aristoteles.*] Aristotelis *confirmationem* & *confutationem* uno probationis nomine est complexus, quoniam *probatio* suos numeros non habet, nisi suorum *astruptione* & diversorum *solutione*. Fabius, cum diversa sint *astruere* & *solvere*, diversis quoque appellationi-

bus donanda putat, non uno nomine confundenda. Idem.

³ *Sed propositionem.*] *Propositionem* Aristotel. appellat ejus rei comprehensionem de qua dicendum est. eam in omni genere putat necessariam, *narrationem* non item, sed eam duntaxat ait usitatam in causis judicialibus. Porro *narratio* propositionis est species, quia quod breviter comprehendit *propositio*, idem fufius proponit *narratio*, adjectis omnibus circumstantiis quæ sunt in rei gestione. Idem.

⁴ *Verum ex his.*] Ut in artibus & rebus inveniendis, *resolutorius ordo* nominatur: ita quoque in cogitando. fit autem à fine per resolutionem ad principium usque. At *ordo compositorius* artibus docendis & tradendis est aptior: ita quoque orationibus condendis. Idem

¹ Nam

tet, quod sit genus causæ: quid in ea queratur: quæ profint, quæ noceant: deinde quid confirmandum sit, ac refellendum: tum quomodo narrandum. Expositio enim probationum est præparatio: nec esse utilis potest, nisi prius constiterit quid de probatione promittere. Postremo intuendum quemadmodum iudex sit conciliandus. Neque enim nisi totis causæ partibus diligenter inspectis, scire possumus qualem nobis facere animum cognoscentis expediat, severum an mitem concitatum an remissum, adversum gratiæ, an obnoxium. Neque ideo tamen eos probaverim, qui scribendum quoque procemium novissime putant. ¹ Nam ut conferri materiam omnem oportet, & quid quoque ² loco sit opus, constare debet antequam dicere aut scribere ordiamur: ita incipiendum ab iis quæ prima sunt. Nam nec pingere quisquam aut fingere cœpit à pedibus: nec denique ars ulla consummatur ibi unde ordiendum est. Quid fiet alioqui, si spatium componendi orationem stylo, non fuerit? nonne nos hæc inversa consuetudo deceperit? Inspicienda igitur materia est quo præcipimus ordine, scribenda quo dicimus.

C A P. X.

De generibus judicialium controversiarum.

³ Cæterum causa omnis, in qua pars altera agentis est, ^{1 2} altera recusantis: aut unius rei controversia constat, aut plurium. ⁴ Illa simplex dicitur, hæc conjuncta. Una controversia est per se furti, per se adulterii. Plures aut ejusdem generis, ut in pecuniis repetundis: aut diversi, ut si quis sacrilegii

¹ Nam ut conferri, &c.] Per similitudinem probat ab exordio incipiendum. *Idem.*

² Loco.] *Pith.* omittit loco.

³ Cæterum causa omnis in qua.] Q. d. non simplex omnis causa, sed in qua, &c. *Pithæus.*

⁴ Illa simplex dicitur.] *Causa simplex* non potest plus habere uno statu principali, quanquam quæstionum plures habere status potest: *causa conjuncta* plures habet status causæ, qui seorsum iudicium subire possunt & litem constituere. *Turneb.*